

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2021/586
Toplantı Tarihi/Sayısı : 9.2.2022/7
Karar Numarası : 2022/93
Başvuran : H.A
Başvuran Vekili :
Adres :
Muhatap Kurum/Kişi : Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü
Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres :

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuranın, öğrencisi olduğu Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin sınavlarının tutulduğu kurum olan Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilmesi talebine ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru, 28.05.2021 tarih ve 586 başvuru numarası ile kayda alınmıştır.

3. Başvuruya ilişkin dosya kapsamında yer alan iddialar ve olgular şu şekildedir:

a) Başvuran, başvuru tarihi itibarıyla Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmakta olup Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Bilgisayar Programcılığı öğrencisidir.

b) Başvuranın tutulduğu ceza infaz kurumu Atatürk Üniversitesi tarafından belirlenen sınav merkezlerinden biri olmadığı için başvuran sınav günleri sınav merkezi olan Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmektedir. Yol masrafları başvuran tarafından karşılanmaktadır.

c) Sınav sonrasında tekrar tutulduğu kuruma nakledilen başvuran, COVID-19 pandemisi nedeniyle karantinaya alınmakta, karantina süresinin dolmasının ardından koşuşuna geçmektedir.

d) Başvuran, Atatürk Üniversitesinden sınavlarının Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılması için talepte bulunmuş, ancak Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin Midyat ilçesinde bulunan öğrenci sayısı yeterli görülmediğinden başvurana 2020-2021 eğitim öğretim yılı için talebinin uygun görülmediği bildirilmiştir.

4. Başvuran dilekçesinde; Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Bilgisayar Programcılığı sınavlarının tutulduğu kurum olan Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılmaması nedeniyle sınav günleri bulunduğu kurumdan Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiğini, nakil sırasında zorluklar yaşadığını, sınava 2 gün kala COVID-19 testi yapılarak testin sonucuna göre naklinin sağlandığını, nakil sırasında virüse yakalanma riskinin arttığını, yol giderlerinin tarafınca karşılanmasından dolayı ekonomik bakımdan zorlandığını, yol yorgunluğuna bağlı olarak sınavda konsantrasyon eksikliği yaşadığını, bu nedenle sınavlarda başarısız olduğunu, sınav bitiminde tekrar tutulduğu infaz kurumuna getirildiğini, karantina koşuşuna alındığını, 14- 16 gün karantina koşuşunda yalnız kaldığını, süre bitiminde COVID-19 testi yapılarak normal koşuşa alındığını, tutulduğu kurumda Anadolu Üniversitesi açık öğretim fakültesinde olan mahpuslar olduğunu, onların sınavlarının yüz yüze ve buldukları kurumda yapıldığını, bu mahpusların okul kayıt ücreti dışında yol ücreti ödemek zorunda kalmadığını iddia etmekte ve eşitsizliğin kaldırılmasını, sınava bulunduğu kurumda girmesinin sağlanmasını talep etmektedir.

5. Başvuranın iddialarıyla ilgili olarak, 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden 27.07.2021 tarihli ve 2729 sayılı yazı ile görüş istenmiş, 13.10.2021 tarihli ve 4691 sayılı tekit yazısı ile talep yinelenmiştir.

6. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün göndermiş olduğu 21.10.2021 tarihli ve 6471/108663 sayılı yazılı görüşte başvuranın iddialarına;

a) “Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda; adı geçen Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünden sınavlarının Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılması için talepte bulunduğu, talebine istinaden anılan Üniversitenin cevabi yazısında; Fakültemiz tarafından sadece il merkezlerinde bulunan kapalı ceza infaz kurumları ile aktif öğrenci sayımızın yoğun olduğu ve sınav koordinatörlüğümüzün bulunduğu ilçelerdeki (Gebze, Tarsus, Alanya, Bandırma, Oltu vs.) kapalı ceza infaz kurumlarında sınav yapılmaktadır. Aktif öğrenci sayımızın az olduğu ilçelerde bulunan kapalı ceza infaz kurumlarındaki öğrencilerimiz, il merkezinde bulunan ceza infaz kurumlarına sevk olundukları takdirde, sınavlara katılabilmektedirler. Sınavlara katılmak için sevk olması gereken hükümlü öğrencilerimizin sevk olacakları ceza infaz kurumları, buldukları ceza infaz kurumları tarafından belirlenmektedir.

Bir ilçenin sınav merkezi olabilmesi için ilçede bulunan toplam öğrenci sayımıza bakılmaktadır. Öğrenci sayısının istenen sayıya ulaşması halinde ilçe, sınav merkezi yapılır ve bu sayede ceza infaz kurumunda da sınav yapılabilir. Midyat ilçesinde bulunan öğrenci sayımız yeterli sayıda olmadığından 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde Fakültemiz sınavlarının Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılmasına yönelik adı geçen öğrencinin talebi uygun görülmemiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, H.A'nın 29.01.2021 tarihli dilekçesine Fakültemizin 01.03.2021 tarihli ve 2100059636 sayılı yazısı ile gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Midyat Cumhuriyet Başsavcılığı Muhabere Bürosunun H. A hakkındaki 04.12.2020 tarihli ve 2020/3080 sayılı yazısına Fakültemizin 21.12.2020 tarihli ve 2000316208 sayılı yazısı ile gerekli bilgilendirme yapılmıştır.

Bunun yanı sıra, öğrencilerimizin yol masrafları bağlı oldukları kurum tarafından tahsil edilmekte olup öğrencimizin yol masraflarının iadesi ve bundan sonra alınmaması için bulunduğu kuruma başvurması gerekmektedir.' ifadelerine yer verildiği,

b) Bu itibarla; Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi sınavlarının Mardin il merkezinde bulunan Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yüz yüze gerçekleştirildiği, söz konusu sınavların Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda yapılmasının mümkün olmadığı,

c) Ayrıca, adı geçen Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulunun tavsiyeleri doğrultusunda Covid-19 salgın hastalığına ilişkin alınan tedbirler kapsamında gerekli sağlık önlemleri alınarak kolluk kuvvetleri nezaretinde naklinin gerçekleştirildiği,

d) Diğer yandan, Covid-19 salgını kapsamında, Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu tavsiye kararları doğrultusunda, ceza infaz kurumlarına ilk defa alınacak tutuklu/hükümlülerin ayrı bir bölümde barındırılarak 14 günlük izolasyona tabi tutulduğu, 14 günlük izolasyon sonunda herhangi bir sağlık problemleri olmadığı kesin olarak doktor raporu ile belirlendikten sonra diğer koşullara alınmakta olduğu, aynı şekilde ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların hastane, mahkeme gibi kurum dışına yapılan sevklerinden dönüşlerinde 14 günlük izolasyona tabi tutulduğu, ayrıca hükümlü ve tutukluların izolasyona tabi tutuldukları süre zarfında sağlık personeli tarafından günlük olarak ateş, tansiyon, nabız gibi kontrollerinin sürekli olarak yapıldığı,

e) Bunun yanı sıra, tutuklu ve hükümlülerin eğitim ve öğretim mazereti sebebiyle, kendi istekleriyle süreli veya daimî olarak Bakanlık tarafından başka bir ceza infaz kurumuna nakil koşulları yönünden, 05.06.2015 tarihli ve 167 nolu Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge'nin "Eğitim ve Öğretim Nedeniyle Nakil" başlıklı 19'uncu maddesinde uyarınca işlem tesis edildiği,

f) Bahse konu başvuruda geçen iddialara ilişkin olarak, ceza infaz kurumu idaresi ve görevli personelin görevleri yönünden herhangi bir kusur ve ihmalinin bulunmadığı, yapılan işlem ve uygulamaların ilgili mevzuat gereğince yerine getirildiği” şeklinde yanıt verilmiştir.

7. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün yazılı görüşü, yine 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca 08.11.2021 tarihli ve 5142 sayılı yazı ile başvurana iletilmiş ve başvurandan görüşünün sunması istenmiştir. Başvuran cevabi görüş yazısı sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

a) Ulusal Mevzuat

8. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” başlıklı 17'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre; “Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”

9. Anayasa'nın “Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi” başlıklı 42'nci maddesi; “Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.” hükmünü haizdir.

10. Anayasa'nın “Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13'üncü maddesi uyarınca; “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

11. 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “Kurumun

görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin (i) bendinde, Kurumun “özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek” le görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. Aynı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği; işleme konulmayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmıştır.

13. 29.12.2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un “Eğitim programları” başlıklı 75’inci maddesine göre; “(1) Ceza infaz kurumlarında bulunduğu süre içinde hükümlüye, kişiliğini geliştirecek, eğitimini güçlendirecek, yeni beceriler elde etmesini, suç işleme eğilimini yok etmeyi sağlayacak ve salıverilme sonrasına hazırlayacak programlar uygulanır. (2) Hükümlünün yaş, ceza süresi ve yeteneklerine öncelik verilerek ekonomik ve kültür durumuna uygun biçimde düzenlenen eğitim programları; temel eğitim, orta ve yüksek öğretim, meslek eğitimi, din eğitimi, beden eğitimi, kütüphane ve psiko-sosyal hizmet konularını kapsar.”

14. 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Ön İncelemenin Yapılması” başlıklı 48’inci maddesinin birinci fıkrası: “Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur.” hükmünü haizdir.

15. Mezkûr Yönetmelik’in 49’uncu maddesinin beşinci fıkrasında “Başvurunun 48’inci maddede yer alan şartları taşıması hâlinde inceleme ve araştırma aşamasına geçilir.” denilmektedir.

16. Mezkûr Yönetmelik’in “İhlal kararı” başlıklı 69’uncu maddesine göre; “İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir.”

b) Uluslararası Hukuk

17. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 5’inci maddesi uyarınca; “Hiç kimseye işkence yapılamaz, zalimce, insanlık dışı veya onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz ve ceza verilemez.”

18. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin “İşkence yasağı” başlıklı 7’inci maddesi uyarınca; “Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz.”

19. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin “Eğitim Hakkı” başlıklı 13’üncü maddesine göre; “Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır.”

20. Mahpuslara Muameleye Dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kurallarının (Nelson Mandela Kuralları) 4’üncü maddesinde; “1. Hapis cezasının ya da kişinin özgürlüğünü kısıtlayan benzer tedbirlerin amacı, öncelikle toplumu suça karşı korumak ve suçun tekrarını azaltmaktır. Ancak bu amaçlar, eğer hapislik dönemi, bu kişiler tahliye olduklarında mümkün olduğunca topluma yeniden uyumlarını sağlayacak biçimde kullanılırsa başarılıdır; böylece yasalara uymaları ve kendi yaşamlarını sürdürmeleri sağlanabilir. 2. Bu amaçla, hapis hane idareleri ve diğer yetkili merciler, giderim sağlayıcı, ahlaki, ruhsal, sosyal, sağlık ve spor temelli olanlar dâhil, eğitim, mesleki eğitim ve çalışma olanakları sunulur. Böylesi bütün programlar, etkinlik ve hizmetler, mahpusun bireysel tedavi ihtiyaçlarına uygun olarak, yerine getirilir.” denilmektedir.

21. Nelson Mandela Kurallarının eğitimle ilgili 104’üncü maddesinde; “1. Yararlanma yeteneği olan bütün mahpuslara, dinsel eğitimin verilmesi mümkün olan ülkelerde dinsel eğitim de dâhil, ileri eğitim verilir. Okur-yazar olmayan mahpuslar ile genç, mahpusların eğitimi zorunludur ve hapis hane idaresi tarafından bu kişilerin eğitimine özel bir önem verilir. 2. Uygulanabilir olduğu ölçüde, mahpusların eğitimi, tahliyelerini müteakip zorlukla karşılaşmadan eğitimlerini sürdürebilmeleri için, ülkenin eğitim sistemine entegre edilir.” denilmektedir.

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin “İşkence yasağı” başlıklı 3’üncü maddesine göre; “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne Ek 1 No.lu Protokol’ün 2’nci maddesinin birinci cümlesine göre; “Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.”

24. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Gözden Geçirilmiş Tavsiye Kararına Ek “Temel İlkeler” başlıklı 2’nci ve 3’üncü maddeleri şöyledir: “Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişiler, kendileri hakkındaki mahkûmiyet veya tutuklama kararı ile hukuken ellerinden alınmayan tüm haklarını muhafaza ederler.”, “3. Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere getirilen kısıtlamalar, gereken asgarî düzeyde ve haklarında hükmedilen kararın meşru amacıyla orantılı olmalıdır.”

25. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Avrupa Cezaevi Kuralları Hakkında REC (2006) 2 Sayılı Gözden Geçirilmiş Tavsiye Kararına Ek “Eğitim” başlıklı 28.7’nci maddesine göre; “Uygulanabildiği ölçüde mahpusların eğitimi; a. Ülkenin eğitim ve mesleki eğitim sistemiyle bütünlük içerisinde olmalıdır. Böylece mahpuslar tahliyelerinden sonra herhangi bir zorlukla karşılaşmaksızın eğitim ve mesleki eğitimlerine devam edebilirler; b. Dışarıdaki eğitim kurumlarının desteğiyle olmalıdır.”

26. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Cezaevlerinde Eğitim Hakkında R (89) 12 Sayılı Tavsiye Kararı'nın 2, 4 ve 6'ncı maddelerine göre; "2. Mahpuslara verilecek eğitim, dış dünyada aynı yaş gruplarına sağlanan eğitimle aynı olacak ve öğrenme fırsatlarının alanı mümkün olduğunca geniş olacaktır. 4. Cezaevi sisteminin yönetimine katılanların ve cezaevlerini yönetenlerin hepsi eğitimi mümkün olduğunca daha fazla destekleyecek ve kolaylaştıracaktır. 6. Mahpusun eğitimin bütün yönlerine aktif olarak katılmasını teşvik etmek için her türlü çaba gösterilecektir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

27. Başvurunun, 24.11.2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 48'inci maddesinde aranan ön inceleme şartlarını taşıdığı görülmüş ve bu nedenle mezkûr Yönetmeliğin 49'uncu maddesinin 5'inci fıkrası doğrultusunda inceleme ve araştırma aşamasına geçilmiştir.

28. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (1) bendinde; "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak" ve (i) bendinde; "özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu çerçevede, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin başvuruları; işkence ve kötü muamele ile mücadele çerçevesinde ele alınacaktır.

29. Mahpuslara yapılan muamele ve uygulanan cezanın, işkence ve kötü muamele oluşturup oluşturmadığı hususunda yapılacak değerlendirmede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları ile birlikte özellikle Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT)'nin belirlediği standartların ve ülkemiz hakkında hazırladıkları raporların da göz önüne alınacağını ifade eden Anayasa Mahkemesi, CPT tarafından ortaya konulan standartlara atıfla; cezaevlerinde kötü muamele olarak kabul edilecek hususların farklı şekillerde tezahür edebileceğini, bu nedenle mahpuslar için bir cezaevindeki yaşamın, mahpuslara sunulan aktivitelerin genişliğinden, ceza infaz görevlileri ile mahpuslar arasındaki ilişkilerin genel durumuna kadar tüm yönleriyle değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

30. Anılan CPT standartlarında; çalışma, eğitim ve spor gibi çeşitli faaliyetleri içeren tatminkâr bir programın ister hükümlü ister tutuklu olsun, tüm mahpusların iyiliği açısından çok önemli olduğu belirtilmektedir (2. Genel Rapor'dan alıntı [CPT/Inf (92) 3], § 47).

31. Anayasa Mahkemesi, mahpusların eğitim hakkına ilişkin genel ilkeleri ortaya koyarken, önceki kararlarına atıfla; eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığını, belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına etkili bir biçimde erişimin sağlanmasını güvence altına aldığını ve kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğini, bununla birlikte Anayasa'nın 42'nci maddesinin devlete ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlülere eğitim ve öğrenim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklenmediğini, tutuklu ve hükümlülerin eğitim hakkına yönelik değerlendirmelerde tutuklu ve hükümlüler açısından ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının göz önünde tutulması gerektiğini, ceza infaz kurumlarının işlevi ve amacı kapsamında tutuklu ve hükümlülerin haklarının ceza infaz kurumuna girmekle zaten sınırlandığını ve eğitim hakkı için de aynı değerlendirmenin yapılabileceğini ifade etmiştir (Mustafa Kahraman, B. No: 2017/7090, 6/10/2021, § § 97-99).

32. AİHM, hem tutukluların hem de hükümlülerin, Sözleşme'nin 5'inci maddesine uygun olarak kısıtlanan özgürlük ve güvenlik haklarının dışında, Sözleşme ile güvence altına alınan tüm hak ve özgürlüklerden yararlanmaya devam edeceklerini ifade etmekle birlikte (Velyo Velev/Bulgaristan, Başvuru No. 16032/07, 27 Mayıs 2014, § 30); eğitim hakkının, taşıdığı öneme karşın, mutlak bir hak olmadığını, dolayısıyla özüne dokunmamak, meşru bir amaç izlemek, öngörülebilir olmak ve başvuru ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantılılık bulunmasını gözetmek koşuluyla sınırlandırabileceğini, sözleşmeye Taraf Devletlerin bu konuda belirli bir takdir payına sahip olduklarını değerlendirmektedir (Velyo Velev/Bulgaristan, Başvuru No. 16032/07, 27 Mayıs 2014, § 32; Mehmet Reşit Arslan ve Orhan Bingöl/Türkiye, Başvuru No. 47121/, 13988/07 ve 34750/07, 18 Haziran 2019, § 56).

33. Eğitim hakkının sınırlandırılmasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi de, her ne kadar Anayasa'nın 42'nci maddesinde eğitim hakkının sınırlandırılmasında diğer haklardan farklı olarak belirli ve sınırlı meşru amaçlar düzenlenmemişse de, bu durumun, devletin takdir alanının sınırsız olduğu sonucunu doğurmadığını, eğitim hakkının kısıtlanmasında Anayasa'nın 13'üncü maddesine uygun olarak kanunilik, meşru amaç, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gerekleri ve ölçülülük ilkesinin aranacağını ifade etmektedir (AYM, Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 70).

34. Öte yandan AİHM, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin yukarıda anılan tavsiyeleri (§§ 25-27) çerçevesinde, hâlihazırda var olan eğitim tesislerinin tüm mahpusların erişimine açık olması gerektiğini kabul etmekle birlikte, Sözleşme'nin 1 No.lu Protokolü'nün 2'nci maddesinin Taraf Devletlere, bu tür tesislerin

olmadığı yerlerde mahpuslar için bu imkânı sağlamak gibi bir yükümlülük yüklediğinin de altını çizmektedir (Mehmet Reşit Arslan ve Orhan Bingöl/Türkiye, Başvuru No. 47121/, 13988/07 ve 34750/07, 18 Haziran 2019, § 58).

35. Benzer şekilde, Anayasa Mahkemesi de; eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın, eğitim hakkının mutlak ve sınırsız bir hak olmadığı; eğitimin niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden bazı kısıtlamalara tabi tutulmasının doğal olduğu, eğitim kurumlarını düzenleyen kuralların, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre, zaman ve mekân içinde değişiklik gösterebileceği; bu nedenle, devletlerin bu konuda yapacakları düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahip oldukları, devletin bu takdir alanının, eğitim kurumunun seviyesi yükseldikçe arttığı, buna karşılık bu eğitimin birey ve toplum bakımından önemine bağlı olarak azaldığı değerlendirilmesinde bulunmaktadır (AYM, Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 67).

36. Keza hem AİHM hem de Anayasa Mahkemesine göre; eğitim, sınırlı kaynaklar da gözetildiğinde karmaşık ve masraflı bir faaliyet olup devlet, eğitime erişimi nasıl düzenleyeceğine karar vermek için eğitim ihtiyaçları ile bunları karşılayacak sınırlı imkânlar arasında denge kurmak zorundadır (Velyo Velev/Bulgaristan, Başvuru No. 16032/07, 27 Mayıs 2014, § 33; (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 66).

37. Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmakta olan başvuranın, öğrencisi olduğu Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Bilgisayar Programcılığı sınavlarına girebilmek için her sınav öncesi sınav merkezi olarak belirlenen Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna sevk edilmek zorunda kaldığını, diğer yandan Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi öğrencisi olan mahpusların buldukları kurumda sınava girebildiklerini iddia ettiği başvurusunda; cezaevinde tutulması sebebiyle eğitim hakkının kısıtlandığı yönünde bir iddiasının bulunmadığı, ancak yükseköğrenim sınavlarına bulunduğu kurumda girmesinin sağlanmasını talep ettiği görülmektedir. Başvuran; sınavlara girebilmek için yol masraflarını karşılamak ve yol yorgunluğu nedeniyle sınavlara konsantre olmak hususlarında zorlanmasına ek olarak, COVID-19 pandemisi nedeniyle PCR testi ve karantina tedbirlerine de tabi tutulmasından dolayı sınavlarda başarısız olduğunu iddia etmektedir.

38. Her ne kadar söz konusu koşullar başvuran açısından zorluklar yaratsa da, ilgili ceza infaz kurumları ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelinde uygulanan COVID-19 tedbirlerine ve Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu kararlarına uygun hareket edildiği; keza, Genel Müdürlüğün konuya ilişkin olarak Atatürk Üniversitesi Rektörlüğünden bilgi alarak gerekli girişimde bulunduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü, Genel Müdürlüğe sunmuş olduğu cevabi yazıda; Fakülte tarafından sadece il merkezlerinde bulunan kapalı ceza infaz kurumları ile aktif öğrenci sayısının yoğun olduğu ve sınav koordinatörlüğü bulunan ilçelerdeki kapalı ceza infaz kurumlarının sınav merkezi olarak belirlendiğini, öğrenci sayısının istenen sayıya ulaşması halinde Midyat ilçesinin sınav merkezi yapılabileceğini ve başvuranın tutulduğu ceza infaz kurumunda da sınav düzenlenebileceğini, ancak 2020-2021 eğitim öğretim yılı için anılan koşullar bulunmadığından talebin uygun görülmediğini ifade etmiştir.

39. Öncelikle vurgulamak gerekir ki, hem ilgili ceza infaz kurumları ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün hem de Atatürk Üniversitesinin, başvuranın halihazırda var olan imkanlar dahilinde eğitim hakkını engellememe ve eğer bu hakkı sınırlayacaksa Anayasa'nın 13'üncü maddesinde belirtilen ilkelere göre hareket etme yükümlülüğü bulursa da mevcut başvuruya ilişkin dosya kapsamında eğitim hakkının engellendiğine veya sınırlandırıldığına ilişkin bir iddia veya uyuşmazlık bulunmamaktadır. Aksine, dosya üzerinden yapılan incelemede, gerek Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü gerekse Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun, yukarıda yer verilen ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde başvuranın hâlihazırda var olan eğitim olanaklarına erişimini destekledikleri görülmektedir. Dolayısıyla, açıklığa kavuşturulması gereken husus, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin, başvuranın sınavların organizasyonuna ilişkin talebini karşılaması gerekir gerekmediğidir.

40. Somut olayın koşulları yukarıda anılan içtihat ve ilkeler ile birlikte değerlendirildiğinde, Atatürk Üniversitesinin Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda sınav yapılması yönündeki talebini karşılamak şeklinde bir düzenleme yapma yükümlülüğü bulunduğunu söylemek mümkün değildir. Zira yükseköğrenim düzeyindeki eğitim bakımından devletlerin geniş bir takdir payı bulunmakta olup eğitimin karmaşık ve masraflı bir faaliyet olduğu dikkate alındığında devletin bir yükseköğrenim kurumuna ek bir sınav merkezi açma zorunluluğu getirmesi beklenemeyecektir. Tüm bu hususlar, mahpusların eğitim hakkına yönelik olarak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının göz önünde tutulması gerektiği değerlendirilmesi ile birlikte ele alındığında; başvuranın durumunun, kanuna uygun olarak özgürlüğünden mahrum bırakılmasının doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının ötesinde bir hak kaybına yol açmadığı sonucuna varılmaktadır.

41. İlâveten, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından sunulan görüş yazısında; “tutuklu ve hükümlülerin eğitim ve öğretim mazereti sebebiyle, kendi istekleriyle süreli veya daimî olarak Bakanlık tarafından başka bir ceza infaz kurumuna nakil koşulları yönünden, 05.06.2015 tarihli ve 167 No.lu Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler Hakkında Genelge'nin “Eğitim ve Öğretim Nedeniyle

Nakil" başlıklı 19 uncu maddesinde uyarınca işlem tesis edildiği" belirtilmiş olup başvuranın, eğitim ve öğretim nedeniyle nakil talep ettiğine dair bir beyanı bulunmamaktadır. Bu kapsamda, başvuranın, talebine dayanak teşkil eden sorunların çözümüne yönelik bir seçenek olarak eğitim nedeniyle nakil talebinde bulunması mümkündür.

42. Sonuç olarak; başvuranın, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinin kendisinin tutulduğu Midyat M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda sınav düzenlemesi yönündeki talebi ve ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yukarıda yer verilen gerekçeler ve anılan mevzuat çerçevesinde, 20.4.2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin (i) bendi kapsamında kötü muamele yasağının ihlali olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLALİ OLMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 09.02.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aışan TİRYAKİ

Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ

Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ

Üye

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU

Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER

Üye